

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII, Conti-urca 4.

Aci sunt a să trimită tot felul de scrisori, cereri și bani. Tot aci să primesc. ananuciuri cu prețurile cele mai moderate.

Un numar 10 fileri.

ADEVÉRUL

ABONAMENTUL:
Pentru Austro-Ungaria:
Pe 1 an — 2 coroane
Pe 1/2 an — 1 coroane
Pentru străinătate:
Pe 1 an — 3 coroane
Pentru America:
Pe 1 an — 1 dollar

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

Foie pentru poporul muncitor român. Redactată de un comitet. Apare dupa fiecare 15. ale luni.

Invitare

la al VII-lea congres socialdemocrat român din Ungaria, care va avea loc în Budapesta, în zilele de 25, 26 și 27 Decembrie st. v. (ziua 1, 2 și a 3-a a Crăciunului românesc) sau la 7, 8 și 9 Ianuarie stil nou.

Ordinea de zi:

1. Darea de seamă a comitetului central.
- a) Raportul secretarului; b) raportul cassarului; raportul controlorului.
2. Organizația politică și economică.
3. Votul universal.
4. Pressa.
5. Alegerea comitetului central.
6. Diferite propuneri.

*

În numărul trecut al organului nostru am arătat că *Tinisoara* a fost ales ca locul în care să se țină al 7-lea congres, cum însă din provincie ne-au sosit dela tovarășii noștri numeroase cereri ca la *Budapesta* să-și dea întâlnire anul acesta reprezentanții muncitorimeii române — comitetul regnicolar a satisfăcut cererea majorității. De aceea roagă stăruitor toate secțiunile românești din țară precum și tovarășii din acele orașe și sate în cari nu sunt înghebate secțiuni de a trimite la sigur delegați la congres și să anunțe de cu vreme numele acestor delegați și eventualele propuneri ce vor să facă congresului, pentru a putea fi publicate încă în numărul viitor.

Congresul se va ținea în „Casa muncitorilor în fer și metal” în strada Tököli nr. 56.

Salutări frățești:

Comitetul regnicolar român
din Budapesta.

In interesul mișcării noastre.

Comitetul regnicolar român în înțelegere cu secretarul partidului central socialdemocrat a adresat un apel către tovarășii din provincie ca să ne comunice până la sfârșitul anului numărul muncitorilor români înscriși și organizați în sindicatele de bresle din fiecare oraș și comună. Cum până în momentul de față am primit foarte puține răspunsuri la acest apel, repetăm și pe calea aceasta rugarea noastră, invitând pe tovarășii noștri din provincie și mai ales comitetele acestor sindicate să ne trimeată fără întârziere aceste date pe adresa redacției ziarului nostru, ca să le putem folosi încă la congresul nostru, cu scopul de a face ca foile noastre să apară săptămânal. **Comitetul regnicolar.**

Greva învățătorilor.

Un fapt s'a petrecut zilele trecute, ce-și are toată însemnătatea sa și nu-l putem trece cu vedere. Peste trei mii de dascăli veniți din toate părțile Ungariei, reprezentând interesele celor 43.000 de învățători din întreaga țară, s'au adunat în Budapesta ca să se chibzuiescă asupra stărei lor de sărăcie și asupra ținutei maștere a guvernului față de cererile lor de a li-se îmbunătăți plățile. Adunarea aceasta a dascălilor a fost din cele mai însuflețite și a dovedit cum eurentul revoluționar și ideile socialiste își fac drum și n'șirurile luminătorilor și îndrumătorilor poporului.

Vorbitorii dela adunarea învățătorilor au arătat cum stăpânitorii Ungariei au bani pentru toate, numai pentru instruirea poporului nu. Pentru alergările de cai cheltuiesc mai mult decât pentru învățământul popular. Un pușcăriaș costă pe stat mai mult decât plata unui învățător. Sub astfel de condițiuni învățătorii din țară nu mai pot îndura sărăcia și lipsurile ce-i apasă cu întreaga lor familie. Dascălii acestei țări numai atunci își pot împlini cu bun rezultat mi-

siunea de a instrui și educa poporul, când statul îi asigură o existență liberă de griji și nevoi. Un grof ca Tisza, care a avut cuvinte destule pentru îndreptățirea cheltuielilor militare, vine acum și naintea partidului guvernamental tăgăduiește învățătorimeii dreptul de a pretinde o îmbunătățire a stărei lor. Sătulul nu crede flămândului. Așa și contele Tisza, care e stăpân pe atâtea moșii în Bihor, ce-i aduc venituri de sute de mii de coroane la an, râde când i-se spune că situația materială a învățătorilor e foarte dureroasă.

De aceia contele Tisza a votat un credit de milioane pentru construirea de vapoare de războiu, iar când e vorba de a se ridica și plata dascălilor poporului — statul nu are parale. Un vapor de războiu „Dreadnought” costă pe stat 60—70 milioane coroane, iar dacă s'ar urca salariul învățătorului cu 1500 coroane pe an, atunci pentru 30.000 de învățători statul ar trebui să cheltuiască numai 15 milioane coroane, o sumă mult mai mică decât aceia cheltuită pentru un singur „Dreadnought”.

Și tot în felul acesta sincer și drept, învățătorii au arătat tovarășilor de suferință și tuturor acelora, cari au urechi să audă, că așa cum se poartă guvernării țării cu dascălii poporului — e e adevărată rușine pentru întreaga țară.

Tar când a venit vorba în ce chip își pot dobândi învățătorii un trai mai bun, s'a arătat răspicat la aceasta adunare a lor, că nu pe calea rugămintilor și a cerșirii cu deputațiuni la ministrii se poate ajunge la ceva — ci prin afirmarea mândră și hotărâtă a puterii învățătorilor, prin refuzul de a mai îndeplini vre-o muncă culturală, prin greva dascălilor.

Și într'adevăr în rezoluția ce a fost primită de cei 3000 învățători prezenți la adunare și desigur și de cei 43.000 de învățători din Ungaria toată, se spune deslușit următoarele:

„Adunarea generală constată că repeta-

Părăsiți.

De: Octavian Goga.

Stânsă-i para luminării
De pe lespeda de piatră
Și bătrânii bieți alături
Tot mai stau uitați la vatră.

Luna trece șura popii,
Luminând în drum pridvorul, —
Fipa moșului nu arde,
Habă și-a uitat fuiorul.

Doar târziu, când prind mai aprig
In vecini să latre câinii,
Ei tresar, se văd în față
Și plâng amândoi bătrânii.

Câtă jale le-a fost scrisă!
Doi feciori aveau la casă...
Unu-i mort de asta toamnă
Altul stă cu domni la masă.

Din grozăviile războiului.

De: Leonid Andreiev.

...Nebunie și groază!
Pe drumul ce duce la N... am avut pentru întâia oară întipărirea aceasta... Era mai bine de zece ore de când mergeam, fără să ne oprim, fără să micșorăm pasul; nu se mai ridicau cei căzuți, erau lăsați vrăjmașului care înainta în rânduri strânse în urma noastră și care, trei sau patru ceasuri mai târziu, ștergea urmele pașilor noștri cu ale sale. Era cald, îngrozitor de cald. Patruzeci de grade, cincizeci, poate și mai multe? Nu mai știu. Mi-a rămas numai senzația unei temperaturi înăbușitoare până la desnădejde. Soarele era mare, îngrozitor: ai fi zis că pământul se apropiase de el și că era gata să se topească la focarul acesta fără milă. Ochii nu mai puteau privi. Pupila, micșurată ca un grăunte de mac, căuta zădarnic umbra sub ploapele închise: soarele străbătea și prin ele și ajungea ca o strălucire de sânge până la creierul muncit. Și cu toate astea era mai bine că era așa. Multă vreme, ceasuri poate, am mers cu ochii închiși, auzind, șgomotul multimei care mergea alături de mine, tropăitul amestecat al oamenilor și al cailor, scârțâi-

tul roților de fer, cari striveau până și cea mai mică petricică, respirarea obosită și plescăitul scurt al buzelor uscate de sete. D'ar n'am auzit un singur cuvânt. Toți tăceau asemuitori unei oștiri de muți: când unul cădea, se prăbușa fără să îngâne un cuvânt, cei cari-l urmau se împedecau de trupul lui, cădeau la rândul lor, se ridicau încet și fără să se uite înapoi, reluau drumul. Muții aceștia păreau de asemeni surzi și orbi. Din vreme în vreme împedecat de vr'un obstacol, deschideam fără să vreau ochii, și ceiace vedeam mi-se părea o fantasmogorie nebună, delirul pământului zădărnit. Văzduhul aprins vibra, pietrele tremurau neauzite, ca și cum erau gata să se rostogolească, iar, la cotitura drumului, soldații și caii se însemnau la orizont cu un contur tremurând făcut de o masă gelatinoasă. Ai fi zis o oștire nu de oameni, dar de umbre, de siluete automate. Soarele aproape chinitor, aprindea pe fiecare țavă de pușcă, pe fiecare placă de metal, mii de alți sori orbitori, cari din toate părțile, pătrundeau în ochi, de jos în sus, asemuitori vârfulilor baionetelor, încălzite până la alb. Și căldura înăbușitoare pătrundea până în cele mai adânci măruntaie ale trupului, în oase, în măduva lor; se părea câte odată că pe

tele făgăduinți de a se regula plata învățătorilor, n'au fost împlinite. În consecință adunarea hotărăște ca învățătorii de stat — câtă vreme nu li-se va îmbunătăți starea materială — vor curma dela 1 Ianuarie 1912 ori-că activitate socială și culturală.

Adunarea așteaptă ca fiecare învățător să se țină strict de această hotărâre, asta în interesul său propriu. Învățătorii nu vor instrui analfabeții, nu vor conduce cursurile de perfecționare, nu vor ține conferențe în liceile libere, nu vor instrui soldații și deținuții, nu vor înființa asociații ale tinerimei, iar la cele existente își vor întrerupe activitatea, nu vor conduce societățile de lectură nici bibliotecile populare, nu vor lua parte la societățile culturale. *Dimpotrivă însă, vor lupta din răzputeri pentru realizarea votului universal, direct, secret și deopotrivă pentru toți, căci numai prin această reformă nădăjduesc ei schimbarea stărei lor triste.*

Ne bucură, că învățătorii cari sunt folosiți de stăpânitorii țării, mai mult pentru a înșela poporul cu fraze patriotice, și-au schimbat acum ținuta, dând pildă mulțimei cum se poate dobândi o stare mai bună în societatea de astăzi: prin luptă. Dreptul se cucerește, nu se cerșește: La aceasta convingere au ajuns azi învățătorii. La aceasta convingere trebuie să ajungă toți desmoșteniții vieții.

Starea poporului și congresul nostru.

Poporul român din Ungaria 3 milioane și jumătate la număr, a doua națiune după maghiari, îl știm desorganizat. Economic se clatină ca barca pe apă fără cârmaci. Micile proprietăți private ale poporului român nu folosește decât să asigure existența celor 250 de instituțiuni financiare românești. Fiecare țaran din cauza familiei sale numeroase, din cauza vieții scumpe, a urcării birurilor, fie către comună, fie către cerc, comitat și stat, este întabulat cu bordeii și puținul pământ la banca românească, care tot 8 la sută încasează ca ori-și-care altă bancă străină.

Politicește stă și mai rău poporul român. La alegerile comunale partea cea mai mare dintre țărani stău acasă și sau nu-și dau voturile deloc la nici un partid, sau alții,

mai superiori în cunoștințele lor politice, știind ce însemnătate are alegerea de jude, sau de primar (chinez-birău), merg în casa comunală și când nu-și au reprezentantul lor pe listă, șters fiind în mod volnic din partea domnilor solgăbirăi, țărani aceștia își ridică cuvântul de protestare contra fără-delegilor. În cazul acesta politica lor se termină cu încăerare cu jandarmi, conform obiceiului „administrației ungurești“.

Și același lucru se repetă și la alegerile pentru congregațiile comitatense și parlamentare. În ce privește cultura, poporul român din Ungaria stă tot prost din cale afară. E stăpânit de credințe deșarte. Popii țărănilor sunt plătiți ca să-i nutrească sufletește cu povești despre strigoi și pricolici cu sfânta scriptură, cu visul Maicei fecioare, cu Epistolia, cu Biblia, cu Catechismul etc. etc.

Nu mai înșir alte lucruri, căci mă cuprinde amărăciunea, când știu cât de tristă și întunecată e viața poporului român, care trăiește și astăzi fără carte în acest secol de premenire la alte popoare.

Congresul din acest an al desmoșteniților români trebuie să ne îmbărbăteze și mai mult pe toți la munca grea și sfântă de ridicare a poporului român. Congresul socialștilor români din Ungaria din acest an mai spune, că reprezentanții cei mai sinceri ai poporului român sărăcit, sunt acei muncitori, cari în zilele de Crăciun, când bogății petrec, își lasă familiile în bordeile friguroase, își lasă odihna și cu sânge rece, pleacă la locul de chemare, la congres, unde își ridică glasul întru apărarea intereselor de desrobire a poporului român.

Arad.

I. B.

Calvarul votului universal.

De patruzeci de ani și mai bine, a pornit curentul în această țară pentru cucerirea dreptului de vot obștesc, secret și deopotrivă pentru toți.

Și este un adevărat calvar lupta aceasta pentru cucerirea votului universal. Calvarul acesta va continua până ce poporul printr'o organizare conștientă va întoarce fața sa dela toți gătuitorii acestui drept.

Noi, socialdemocrații, ne facem datoria. În toate părțile Ungariei, unde corupția și întunecul sufletesc n'au înăbușit încă nobilul simțământ pentru acest drept — s'au

înființat secțiuni române pentru luminarea muncitorimei și pregătirea ei la luptă.

E însă lucru dureros că din trei milioane de români desmoșteniți și asupriți nu sunt nici 3000 organizați în secțiuni românești.

Mustărea conștiinței nu trebuie să fie străină de noi, căci prea lung e timpul de când cei avizați la acest drept, în loc să-l câștige prin luptă și organizare, l'au lăsat în voința întâmplărilor reacționare, nefăcând altceva, decât după datina națională — să se dea pradă vițiilor și apucăturilor decăzute. Astfel de activitatea nu-i merită să apropie dreptul de vot universal, egal și secret de realizare.

Dacă mai vedem că dările — ca și birturile în monarhia șovinismului — s'au înmulțit, iar aceste au să apese și au să nimicească nu numai floarea și fruntea nației, dar va întârzia înfăptuirea dreptului de vot universal, egal și secret.

Noi, ca proletari conștienți, o știm din pățania noastră și avem profunda convingere, proletariatul modern numai jertfind șovinismul și naționalismul pe altarul dreptului de vot universal, egal și secret, numai îmbrățișând ideile socialdemocrației, organizați în sindicate și secțiuni și numai prin luptă de clasă își va ajunge scopul: desrobirea omenirii.

Și știut este că — dacă nu noi socialdemocrații — atunci nimeni altul pe lume nu va pune capă robiei acestui popor muncitor, acestui calvar a dreptului de vot universal, egal și secret.

Destul că acest calvar este un solemn apel la simțimintele noastre revoluționare, cari trebuie să ne zgudue, să ne scoată din toropeală.

Aceste sentimente are să le aprindă în voi toți, muncitori români și viitorul congres, în care duhul frăției și a luptei va dăinui.

La acest congres trebuie impuse toate convingerile și experiențele adunate în decursul unui an de suferință. La congres trebuie făcute planurile de activitate pentru desrobirea economică a muncitorimei române din Ungaria și Transilvania.

Congresul este forul unde trebuie să ne arătăm rănele sufletești, tot aici avem să ne împărțim cu leacurile științifice, aflate în foile de partid și în cărțile noastre muncitorești — învățate în școala suferințelor

umeri nu mai era capul care se legăna, dar ceva străin corpului, o ghiulea îngrozitoare, în același timp grea și moale.

Atunci... atunci deodată icoana casei mele îmi izbi mintea: revăzui colțul odăiei, un petec din tapetul albastru al ei și o garafă prăfuită, plină de apă, pe o masuță, cu un picior mai scurt, și înțepenit de o bucată de hârtie indoită. Iar în odaia vecină, — nu o mai văd — era nevasta mea și fiul meu. Aș fi strigat, dacă aș fi putut, atât era de extraordinară icoana aceasta simplă și liniștită, petecul acela de tapiserie albastră și garafa aceea prăfuită și plină de apă...

Imi aduc aminte că m'am oprit, cu mâinile ridicate, dar, că cineva în urma mea, m'a împins; am făcut cu vioiciune un pas înainte, deschizându-mi un drum prin mulțime, și mă grăbii să mă duc undeva, fără să simt nici căldură, nici oboseală. Multă vreme am mers așa printre șirurile liniștite și nenumărate, între cefile roșii și arse, cari atingeau aproape baionetele incintate și pe cari oboseala le aplecase. Dar deodată, un gând mi trecea prin minte: ce făceam? și unde alergam așa de repede? Cu aceeași grabă, mă îndepărtai de camarazii mei, ajunsei pe o mare suprafață de pământ slobod și după ce urcai un delușor, mă îndreptai spre o piatră incintată și colțurată; m'așezai ca și cum ea fusese toată ținta sforțărilor mele.

Și de aci văzui pentru întâia oară și bine: că toți oamenii aceștia — cari mer-

geau tăcuți sub strălucirea soarelui, se clătinau și cădeau, istoviți de oboseală și căldură — erau nebuni. Nu știau unde erau duși, nu știau de ce soarele îi ardea, nu înțelegeau nimic. Ca și mine, unul din ei își făcu un drum printre rânduri și căzu. Un al doilea îl urmă și apoi un altul! Apoi văd un cap de cal ridicându-se deasupra mulțimei: ochii îi sunt aprinși și nebuni; nările largite, ca și cum ar fi pregătite să arunce un nechezat îngrozit. Dar nu, capul se apleacă, calul cade și, pentru o clipă, mulțimea se îngrămădește și se oprește pe locul acesta; voci răgușite și surde, apoi o lovitură de pușcă, s'aud; și din nou mișcarea nesfârșită și tăcută reîncepe. E mai bine de o oră de când șed pe piatră. Soldații trec fără încetare în fața mea, pământul tremură mereu, în depărtări se clatină șirurile fantastice. Din nou o căldură arzătoare mă stăpânește, și pentru câteva minute, nu mai înțeleg nimic din ceace s'a petrecut în fața mea. Acum un ceas eram singur pe piatră: acum, un grup de oameni cenușii s'a strâns în jurul meu. Unii sunt culcați, nemișcați, morți poate: alții șed, ca și mine și privesc tâmpiți cum defilează coloanele de soldați, alții sunt în zdrențe, pe jumătate goi. Pielea trupului, de un roșu liliachiu, e scârboasă de văzut. Nu departe de mine un om gol e culcat pe pântec. Fața sa lipită de piatră colțuroasă și caldă, albeața palmelor mâinii întoarse, îmi arată că e mort. Și cu toate astea, afară de o ușoară culoare gălbuie, asămuitoare acelea

a cărnei afumate, spatele lui are aceeași culoare ca și a unui om în viață. Voesc să mă îndepărtez, dar n'am putere, și clătânându-mă, privesc fantomele care trec în șir, care se duc fără număr. După starea în care mi-e capul, simt că voi avea un atac de apoplexie; dar rămân calm, ca într'un vis în care moartea nu-i decât un popas pe calea viziunilor extraordinare și zăpăcite.

Eșind din rânduri, un soldat se îndreaptă cu hotărâre în spre mine. Pentru o clipă dispăre în vale. Când a eșit din ea și urea delușorului, pașii săi sunt nesiguri, și ceva desnădăjduit în sforțările pe cari le face să-și îndrepte picioarele cari nu-l mai slujesc! Vine așa de drept în spre mine, încât în piroteala care mi-a stăpânit mintea, mă înspăimânt și-l întreb:

— Ce vrei?

Se oprește ca și cum n'a auzit decât ecoul cuvintelor mele. E înalt, bărbos. Fără pușcă. Pantaloni încheiați într'un singur nasture... Printr'o ruptură a hainii, se vede trupul alb. Brațele și picioarele, pe cari caută să le stăpânească, nu i-le sun; când vrea să ridice brațele, cad.

— Ce ai? mai bine șezi jos, îi spun.

Dar el stă și mă privește, fără să vorbească. Fără voie, mă ridic șovăitor și-l privesc în față: văd în ochii lui o prăpastie de nebulie și groază. Toți au pupilele dilatate; dar la el pupila a cuprins tot ochiul. Ce mare de flăcări trebuie să vadă prin forestrele acestea imense și întunecate!

noastre. Pentru acest congres trebuie să fim pregătiți cu toată bogăția cunoștințelor, idealizmul și a principiilor noastre de desrobire.

Lugoj.

P. G. B.

Viața politică și socială.

IN ȚARĂ.

Lupta reîncepe după anul nou.

În parlament se debate de trei săptămâni bugetul tuturor ministerelor și nu s'a sprăvit încă, deși termenul fixat e până la sărbătorile Crăciunului. Guvernul lui Khuen a făcut totul cu puțință ca discuția să se sfârșească cât mai curând. A stăruit pe lângă deputații guvernamentali să nu mai ia cuvântul la bugetul fiecărui minister, ci să lase ca numai deputații din opoziție să vorbească. Cu toate acestea lista vorbitorilor e încă destul de lungă și afară de bugetul ministerului de instrucție publică, mai e de debătut bugetul ministerelor de finanțe, de justiție și de honvezi.

Conform invoelii cu opoziție nu se mai debate acum în Camera nici în ședința de Mercuri și Sâmbătă proiectul de reformă militară — numai ca bugetul să fie votat încă în anul acesta.

Din tonul foilor de opoziție reese, că cu începutul anului 1912 vor reîncepe luptele aprige contra guvernului lui Khuen. Ministrul-președinte a răspândit prin gazetele vienezе știrea, că opoziția „ar dori pace“. La această știre organul partidului lui Justh „Magyarország“ răspunde:

„Opoziția nu va mai intra nici decum în târguiești cu contele Khuen-Hédervary, și câtă vreme acesta va fi în fruntea guvernului, opoziția nu va ține seamă de nici o propunere a guvernului.

E de prevăzut că după anul nou proiectul de reformă militară iarăși va da prilej de construcție pentru opoziție, iar partidul liberal, alături de partidul nostru socialdemocrat va urma cu mai multă tărie agitația pentru votul universal.

IN STRĂINĂTATE.

Socialiștii germani și noile alegeri parlamentare.

Vechiul parlament german s'a dizolvat și la 12 Ianuarie 1912 au loc alegerile ge-

nerale în Germania întreagă pentru noul „Reichstag“. Agitația electorală a și început. Partidul socialdemocrat german care dispune de o putere uriașă și organizată în imperiul german, desfășură de pe acum o activitate vie, ca 'n noul parlament numărul deputaților socialiști să fie și mai impunător. În apelul adresat către alegători, partidul socialdemocrat spune între altele: „Luați aminte! Prin alegerile de acum voi puteți hotărâ de va fi pace sau războiu. Alegători ai Germaniei, grijiți ca în noul parlament să fie o altă majoritate, decât cea de până acum, care a votat ce a dorit guvernul: noui biruri pentru popor, scumpirea traiului și amenințarea cu războiu. Cu cât socialiștii vor fi mai mulți în parlament — pacea între popoare și bunăstarea proletariatului e mai asigurată.

Demascarea unui fost șef de guvern și actual șef de partid în România.

În România a provocat o adâncă impresie două discursuri mari și puternice ce le-a ținut ministrul-președinte al țării, dl P. P. Carp zilele trecute în Senat, discursuri prin cari demasca întreaga politică de afaceri a partidului liberal, în frunte cu Ioan Brătianu, fostul prim-ministru. Cu o violență fără seamăn actualul șef de guvern l'a ținut la stâlpul infamiei pe fostul șef de guvern, arătându-l ca un om care s'a îmbogățit din jefuirea banului public, care sub masca patriotismului și a naționalismului — face afaceri . . . patriotice, prin care statul e păgubit. România întreagă e plină cu asemenea gheșefturi, patronate de partidul liberal.

„Ori unde îți îndrepti ochii — a spus primul-ministru P. P. Carp —, ori unde este o avere a statului în joc, acești oameni cer ca statul să dea capitalul, statul să dea riscul și ei să tragă foloasele.“

Democrația țării românești e recunoșcătoare actualului șef de guvern — că a ars cu ferul roș rânele scârboase ale politiceii din România, infierând cum se cuvine partidul liberal și pe toți politicianii cari prin „înflorirea economică a țării“ înțeleg ca statul să se plece lor pentru toate afacerile și specelele în cari sunt băgați.

Se poate să fie numai o iluzie, se poate să nu fie decât moartea, în ochii aceștia negri, fără fund, înconjuțați de un cerc îngust portocaliu, ca în ochii păsărilor. Dar nu, nu mă înșel, ei îmi arată mai mult decât frica morții!

— Du-te! îi strig, dându-mă la o parte.

Dar el ca și cum n'ar fi auzit cuvintele mele, cade peste mine și mă trânteste. E tot așa de mare, deșantat și tăcut. Îmi trag picioarele de sub trupul lui, care mă strivește, mă ridic în pripă și voesc să fug departe de oameni, în depărtarea iluminată de soare, pustie și tremurândă, când pe înălțimi, la stânga mea, aud o lovitură de pușcă, apoi, încet, ca un ecou, alte două. Și deasupra capului, cu un țipăt în văzduh, tânguiala de durere sau urlet de bucurie, zboară o grenadă.

Suntem impresurați!

Nu mai simt nici căldura omorătoare, nici teama, nici oboseala. Gândurile mi-s'au limpezit, vederea mi-e clară, și când gâfâind ajung în rândurile care se formează, văd fețe iluminate, aproape fericite; aud voci răgușite, dar zgomotoase, aud ordine, glume. Soarele pare că s'a urcat, ca să nu ne împedece; s'a mai potolit. Și din nou o grenadă taie văzduhul cu un fluerat vesel, ca un chicot de vrăjitoare . . .

M'apropii . . .

*

. . . Aproape toți caii și ordonanțele au fost omorâți. În bateria a opta de-așezăm.

În bateria a douăsprezecea a noastră, n'a rămas la sfârșitul zilei de a treia, decât trei tunuri, celelalte au fost ținute — sease servanți și un singur ofițer — eu. Sunt douăzeci de ore de când n'am dormit și n'am mâncat. Șeasăzeci de ore de fluerături și de zarvă drăcească ne-a învăluit ca un nor de nebunie, despărțindu-ne de cer, de pământ, de ai noștri. Umblăm printre morți, ne facem treburile, vorbim, rădem chiar ca niște lunatici. Mișcările noastre sunt stăpânite și vioaie, poruncile noastre, spuse cu limpezime, au fost executate cu precizie; dar dacă cineva ne-ar fi întrebat pe neașteptate, cine suntem, cu greutate am fi putut găsi un răspuns în creierul nostru întărit. Ca într'un vis, toate fețele îmi păreau prietenești și tot ceace se petrecea avea aerul de a se fi petrecut pururea și la fel; dar privind cu băgare de seamă la un camarad oarecare sau la o armă, la auzul unui zgomot, eram izbit de noutatea enigmei lucrurilor acestora. Noaptea veni pe nesimțite. N'avusesem vremea s'o vedem și să ne întrebăm de unde vine, când soarele și revenea deasupra noastră. Și numai dela acei cari veniră în ajutorul bateriei noastre știurăm că se începuse cea de a treia zi de luptă. Uitaseam detaliul acesta: ni-se părea că era aceiași zi, fără început nici sfârșit, aci întunecată și iluminată, dar deopotrivă de cară. Și nimeni din noi nu se temea de moarte, căci nimeni nu înțelegea ce este moartea.

Biserica și socialismul.

— Unde e morala și iubirea de oameni? —

În Tripolis se măcelăresc oameni la școală am învățat: că omul e după asemănarea lui Dumnezeu. Armele cele moderne însă nu cunosc glume. Drumurile pe cari umblă acum italienii, turcii și arabii sunt însemnate cu cadavre omenești. Curge acum din belșug sângele tinerilor viguroși și în floarea vieții. Oameni în primăvara vieții, sunt osândiți la moarte sau de vor avea noroc, se vor întoarce schilozi, neputincioși la lucru și prin cerșire își vor duce amarul vieții.

Italianii fără nici o milă măcelăresc pe arabi, cari îndrăznesc să-și apere pământul moștenit și-i declară ca răsvărători. De bună seamă arabii și turcii iarăși se răzbuună în chip sângeros contra italienilor. Așa dar, sânge, sânge de om se varsă în valuri. Cea mai scumpă avere, viața omenească se nimicește în mod barbar. Pe asemănarea omului cu Dumnezeu nu se mai pune temei. Dar umanitatea? Europa își întoarce ochii de fariseu, făcându-se tot nevinovată și sfântă. Înțeleg: reprezentanții ei oficiali, domnitorii și diplomații marilor puteri, privesc liniștiți la măcelurile astea și nu se îngrozește, iar în comunicările lor dau nepăsători din umeri: „Nu avem motiv de a ne amesteca în astfel de afaceri.“

Și toți aceștia, cari sunt creștini buni și cercetează regulat biserica, găsesc că nu e nici o cauză de a-și spune cuvântul, acum când mii și mii de oameni se incăieră. Dar biserica? Biserica cea sfântă care a ridicat la poruncă vorbele „să nu ucizi!“ se ridică ea energic în contra uciderii masselor? Strigă ea credincioșilor săi, cu datorința ei cea sfântă: „să nu ucizi!“ Nu. Ea nu face aceasta, ea rămâne indiferentă față de faptele cele mai păcătoase ale oamenilor. Totdeauna când trupele se pregătesc să plece din Italia spre Tripolis, apar popi, episcopi și toți capii bisericii și sfințesc armele, acele arme, cari sunt destinate să omore oameni. Biserica dar sancționează omorul masselor și-i dă binecuvântare! Așa face biserica, care tot predică morala, care totdeauna zice că unde nu e religione sunt și moravurile stricate, ba zice că și ucigașii sunt tăgăduitori de Dumnezeu, căci omul cu frica lui Dumnezeu și asemănarea Domnului nu poate lua viața altui om. Biserica însă luptă și contra socialdemocrației, pe care o numește propagatoarea demoralizării, numai fiindcă socialdemocrația pretinde un traiu bun pentru muncitori și realizarea raiului aici pe pământ, căci mângăierea că va fi bine pe cealaltă lume, nu e îndestulată. Biserica face socialismului reproșuri că cu materialismul fără idealism duce pe om la sălbăticie.

Și biserica, idealistă din fire, sfințește armele cu cari se măcelăresc oamenii. Socialdemocrația protestează contra măcelurilor! Biroul internațional a socialiștilor, căruia sunt supuse toate organizațiile muncitorești din lume, a hotărât, ca în tot locul, unde sunt socialiști, să se organizeze adunări de protestare în contra războiului. Partenerii țărilor se retrag la o parte și nu găsesc cu cale să-și ridice glasul în contra războiului Italo-Turc. Biserica se roagă pentru luptătorii din război — numai socialdemocrații din lumea întreagă și ridică vocea contra grozăviilor războiului și în contra vărsării de sânge omenești. Puternicilor nu le pasă de viața câtorva mii de oameni, bisericii tot așa. Numai socialiștii au dat dovadă de simț omenești, numai sunt intristați că sânge de om adapă Africa. Intrebăm deci pe cei neîntunecați la minte: pe care parte e morala, umanitatea și iubire de aproapele? Acolo, unde aceste cuvinte numai în gură se poartă, sau acolo, unde se aplică și 'n viața de toate zilele?

Deci hotărârea socialiștilor contra măcelurilor e o palmă pentru clasele burghoze,

cari ar avea datorința ca în numele culturii să împiedice războiul. Dar și această întâmplare e o învățătură pentru contrarii socializmului. Și voi fraților, cari cetiți aceste știri, gândiți-vă la toate astea și nu eți mai fi umili și supuși față de dușmanii voștri, cari fără milă și simț de om, vă trimit în război.

Timișoara.

Traian Novac.

Scrisoare din Mediaș.

Naționaliștii români contra țărănilor români.

Duminecă în 5 Decembrie s'a sfîntit la noi în Mediaș școala gr. or. Cu această ocaziune s'a aranjat și o mică serbare: teatru și cor, predate de cercul învățătorilor din jurul Mediașului. Teatru a fost urmat și de joc. Publicul a fost chemat prin invitații, precum și prin îndemnuri făcute în ambele biserici gr. cat. și gr. or. Seara după ce s'a isprăvit producțiunea teatrală, era să se înceapă jocul. Pe d-nii așa ziși „inteligenti“ i-a durut la inimă ca să joace cu țărani, căci părerea lor era că e destul că țărani au dat parale, mărind câștigul petrecerii. La joc nu e nevoie ca să joace și ei. Și cum am zis, când era să se înceapă jocul numai decât i-am văzut pe domnișorii naționaliști că se tot adună roată și se tot sfătuiesc cum să facă și cum să dreagă ca să nu lase pe țărani să joace și să-i scoată afară din sală. Feciorii de țărani încă au băgat de seamă cum stau lucrurile și era gata să se ia la hartă. Domnișorii văzând primejdia, au tăcut, dând voie și țărănilor să joace.

Din întâmplarea aceasta tineretul din Mediaș să ia învățătura cine sunt d-nii naționaliști, cari numai când e vorba să-i ajutăm cu munca noastră, cu jertfa și cu banul nostru, suntem buni, dar când voim să petrecem și noi cu banul nostru, suntem dați afară. Face mai bine tineretul și toți românii binevoitori din Mediaș să vină și să întărească secțiunea noastră socialdemocrată, unde dacă vom face petreceri nimeni nu va fi dat afară, fie acela muncitor sau domn.

În legătură cu aceste mai amintesc o altă lovitură ce se pregătește tineretului muncitor de aici. Și anume: tot aici la noi s'a făcut un cerc de meseriași, cam 20 la număr, voind să aranjeze petreceri pe Crăciun. De președinte a fost ales dl dr. D. Roman. Acesta le-a declarat, că dacă vor să facă petrecere, trebuie să pregătească și jocurile naționale „Călușul“ și „Bătuta“ și pentru scopul acesta să aleagă din cercul tineretului țărănesc câteva persoane, că aceștia știu bine jocurile românești. Dnii meseriași însă nu voiesc aceasta, ci voiesc ca petrecerea să fie curat a meseriașilor. Ca răspuns la aceasta obrăznicie ar fi bine ca din partea tinerilor și a tuturor românilor țărani să nu margă nici unul la petrecerea aceasta.

Cu salut frătesc:

Un bun tovarăș.

Confesionalismul și naționalismul.

Aceștia sunt doi factori dintre cei mai puternici din lume și totodată și cei mai răgăbitori pentru omenire, pentru armonie și pace popoare.

Confesionalismul și naționalismul nu pot exista împreună sinceră moralitatea și iubirea între oameni, dar știu să stărniască ură, pismă și abia să crime. Dovadă războaiele cele mai sângeroase, purtate în numele religiei și naționalismului. Și oare toate măcelurile săvârșite n'au fost în contradicție cu religia? N'au fost contra acelor 10 precepte și porunci ale lui Moise? Nu a fost contra învățăturilor lui Crist? Oare nu Garibaldi a murit sabb plină de sânge nevinovat din

mâna papei? Moralitate, umanitate și dreptate nu găsim nici în confesionalism, nici în naționalism.

Pe concucerii statelor și a națiunilor celor mai tari li vedem cum merg asupra celor slabi, jefuindu-le și robindu-le. În ce privește naționalismul și partidele naționaliste, am putut face următoarea constatare:

„Am luptat și eu în partidul național român. Am fost la toate adunările în Sibiu, am fost la congresul naționalităților în Budapesta, am fost în deputațiuni pe la împăratul-rege și m'am convins, că prin lupte naționaliste dovedim că nu trăim în secolul al XX-lea al lumii, ci tot în evul mediu. Am perdu și eu mult timp și multe parale fără nici un succes pentru națiune și așa m'am întors la dreptul sfânt al omului: Ne naștem unul ca și altul, trăim sub același soare și murim unul ca și altul. Bine ar face toți românii să abandoneze luptele sterpe, îmbrățișând socialismul și punându-se pe terenul luptei de clasă. Până când popoarele nu se vor lumina și proletariatul de pretutindeni nu va îngroșa rândurile partidului socialdemocrat internațional, nu vom putea scăpa de robie“.

Blaj.

Florin.

Activitatea noastră.

La secțiunea din Budapesta, tov.

Jean Avramescu a ținut Duminecă în 17 Decembrie o conferință, tratând despre „Femeia în mișcarea socialistă“. După conferință au urmat discuții contradictorii, la cari au luat parte tov. Enciu Atanasoff, Tiron Albani, Spiridon N. Calu, I. Șuster, Paraschiva Ciser și Mărioara Vițelar.

Secțiunea română din Budapesta aranjează în seara zilei de 25 Decembrie st. n. o ședință literară (în localul sau din Dohány-utca 57. sz., cafeneaua „Zala“) cu un program bogat și variat. Intrarea liberă. Programul pentru dame 30, pentru bărbați 40 fileri. Începutul la orele 8 seara.

Petrecere. În ziua primă a Crăciunului românesc, 7 Ianuarie st. n., secțiunea română din Budapesta aranjează o reprezentanție teatrală împreună cu dans, care va dura până la 5 ore dimineața. Pe lângă declamațiuni, cor și monoloage se va reprezenta și admirabila dramă în 3 acte: *Spre mântuire*.

Conferințele anuale ale organizațiilor din provincie. Și în anul acesta organizațiile muncitorești din provincie folosesc sărbătorile Crăciunului și Anului nou pentru conferințe și consfătuiri în interesul întăririi acestor organizațiuni. În următoarele localități vor avea loc asemenea conferințe cercuale: Debrețin, Eger, Győr, Kaposvár, Kassa, Sopron, Szabadka, Szekesfehervár, Szombathely, Chichinda-mare Timișoara și Vârșeț. La ordinea zilei sunt următoarele puncte:

1. Rapoarte.
2. Organizație și agitație.
3. Presa.
4. Situația politică și votul universal.
5. Propuneri.
6. Alegerea noului comitet.

Indemnăm pe tovarășii noștri români din aceste localități să ia de asemenea parte la conferințele anuate.

La fondul de agitație au donat Magyar Miklós 1—, Spiridon Calu 1—, Pavel Buciumean 10—, Ioan Flueraș 4— coroane.

Dare de partid a dat secțiunea din Budapesta 6— cor.; iar secțiunea din Streja-Cârțișoara 12-28 coroane.

Tovarășii cari au vre-o propunere de adus congresului, sunt rugați să ne comunice mai de vreme aceasta, ca în numărul viitor al foii să le și publicăm.

Cugetări socialiste.

Cucerirea hranei e ținta vieții tuturor ființelor organizate. Plante, animale se sbuciumă să-și afe mîncarea și băutura, a căror dobândire este adesea din cale afară de grea. Omenirea prin muncă își câștigă hrana, îmbrăcăminte și adăpostul. Ea cultivă pământul, domestice animalele, îmbunătățește uneltele, nascoci mașina. În sânul omenirii se alcătuiesc clase, unele puternice, fiindcă dețineau pământul și bogățiile-i, altele slabe, fiindcă trăiau ca vitele de povară, într-o stare de supunere și ignoranță. Clasa înălțată la ocnă muncii vecinice nu s'a împăcat niciodată bucurosu cu nesuferita sa soartă. A încercat să se sustragă prin muncă, organizare, studiu, cucerirea pacifică sau violentă a puterii și a proprietății. Istoria nu-i decât un șir neîntrerupt de lupte de clase, de evoluție (schimbări încete) și revoluții sociale. *Désiré Deschamps.*

O broșură nouă a cărei apariție se împunea, a ieșit în Biblioteca „Adevărului“ și „Glasului Poporului“ intitulată:

Ce este și ce vrea socialdemocrația?

în care se expune limpede și pe scurt rostul partidului muncitoresc socialdemocrat și de ce idei se călăuzește. Se cercetează de aproape alcătuirea societății de astăzi; în culori vii, se zugrăvește toate nedreptățile, înjosirea și mizeria ce apasă poporul muncitor. Și cu o caldă însufiețire se arată drumul cel nou și mântuitor ce trebuie să-l străbată muncitorimea dela țară și orașe pentru a-și afla desrobirea sigură.

Indemnăm pe toți cetitorii acestei foi să comande această broșură.

Costul broșurei e numai de 10 fileri. Tovarășii din provincie cari vor să comande un număr mai mare de broșuri pentru a le răspândi prin locurile lor, să se adreseze la „Adevărul“, VIII, Conti-utca 4. sz.

O singură broșură se poate obține, trimțându-se o marcă de 10 fileri și una de 2 fileri (costul expediției).

INCUNOȘTIINȚARE.

Tovarășii sunt rugați ca scrisorile ce vor să le trimeată pentru comitetul regnicolar, să le trimeată de aici înainte pe adresa „Adevărul“ szerkesztősége, VIII. Conti-utca 4., până la alte dispoziții.

„Adevărul“

și

„Glasul Poporului“

sunt singurile foi românești, cari apără interesele muncitorimei. Fie-care muncitor român are datoria morală a le abona, ceti și răspândi pretutindeni. *Comitetul.*

Poșta redacției.

Tov. Nic. Bagiu, Keviszöllő. Articolul d-tale poate în numărul viitor.

Tov. Schuster, Budapesta. Acelaș răspuns.

Tovarășilor din Streja-Cârțișoara. Ne pare bine că ați câștigat un aderent nou pentru ideile noastre în persoana lui Ioan Zachin Voidă, plugar și păpuțar. Căutați să răspândiți tot mai mult ideile socialiste.

Redactor-responsabil: **Joan Flueraș**

Tipografia Világosság, societate anonyma, Budapest, VIII., Conti-utca 4.